

NORDISK SUMMIT DEKLARATION

Nordisk Ministerråd

MINISTER FOR

Ligestilling

DELTAGERNE på Nordisk Summit i København den 2. februar 2009 har udarbejdet konkrete anbefalinger om ligestilling, køn og klimaforandringer.

KLIMAFORANDRINGERNE er et globalt problem, som vil ramme alle mennesker i verden. Deltagerne på Nordisk Summit er enige om, at det kræver global action for at løse problemerne.

MEN IKKE ALLE rammes på samme måde. Klimaforandringer påvirker kvinder og mænd forskelligt i både de rige lande og og i U-landene.

OG DER ER FORSKEL på hvem, der påvirker miljøet og klimaet. Kvinder og mænd opfører sig og belaster deres omgivelser forskelligt, og en strategi for et mere bæredygtigt samfund bør derfor tage højde for køns- og ligestillingsperspektivet.

EN MÅLRETTET og effektiv klimaindsats må sikre, at der tages udgangspunkt i kvinders og mænds forskellige situation, og at begge køns erfaringer og viden inddrages i tilrettelæggelsen af den fremtidige indsats.

LIGESTILLING er en drivkraft for velfærd og bæredygtighed. Ligestilling og lige muligheder er en forudsætning for en sund økonomi, for social sammenhængskraft og for en bæredygtig klimaindsats.

POLITIKERE, organisationer og den enkelte kvinde og mand opfordres til at tage ansvar for at skabe et mere ligestillet og bæredygtigt samfund.

I DERES FREMTIDIGE virke forpligter alle deltagere på Nordisk Summit sig til at indarbejde et køns- og ligestillingsperspektiv, når det er relevant.

FRA HELE NORDEN, personligt inviteret af Nordisk Ministerråd og de nordiske ligestillingsministre, har deltagere hver især bidraget til udarbejdelsen af konkrete, handlingsanvisende anbefalinger.

DET ER ET FÆLLES nordisk bidrag der kan kvalificere FN's globale klimaindsats gennem et ligestillingsperspektiv. Det har samtidigt til formål at skabe debat nationalt, regionalt og globalt om ligestilling og klimaforandringer både i befolkningerne men også i organisationer, der arbejder konkret med klimaproblematikken.

“BÆREDYGTIG UDVIKLING
FORUDSÆTTER
RETFÆRDIG UDVIKLING,
OG RETFÆRDIG UDVIKLING
FORUDSÆTTER
LIGESTILLING
MELLEM KØNNENE”

**NOBELPRISTAGEREN,
WANGARI MATHAI**

**HVORFOR LIGESTILLING, KØN
OG KLIMAFORANDRINGER?**

Kvinder og mænd

påvirker miljøet forskelligt:

I de rige lande rejser mænd generelt mere end kvinder. Mænd er oftere brugere af privatbiler, hvor kvinder i højere grad er brugere af den offentlige transport. Det anslås eksempelvis, at mænd er ansvarlige for cirka 75 procent af al bilkørsel i Sverige.

**Kvinder og mænd påvirkes
forskelligt af klimaforandringerne:**

Det er især fattige i U-landene, som klimaforandringerne rammer. Kvinder udgør 70 procent af de, som lever under fattigdomsgrænsen. Kvinder er derfor ofte mere sårbare overfor klimamæssige katastrofer end mænd. Klimaforandringerne øger med andre ord de eksisterende uligheder samt forstærker forskelle mellem kvinder og mænd i deres sårbarhed og evne til at klare klimaforandringer.

**Der er en skæv kønsbalance i
beslutnings-processerne om
klimaforandringerne:**

Under de internationale klimaforhandlinger svinger andelen af deltagende kvindelige ministre mellem 15 og 20 %. Andelen af kvinder i delegationerne har de sidste 5 år ligget omkring 27 %, mens andelen af kvindelige delegationsledere ligger under 20 %.

MAKE EQUALITY A PART OF THE NEW CLIMATE AGREEMENT

01

Ligestilling skal være et princip i forhandlingsprocessen og en integreret del af den nye klimaaftale.

HVORDAN

Anbefalingen kan gennemføres ved at Nordisk Ministerråd præsenterer anbefalingen til klimaforhandlingerne.

HVORFOR

Ligestilling vil medvirke til en mere effektiv løsning af de påtrængende tilpasningsproblemer i f.eks. jordbrug og vandforsyning, som sædvanligvis er kvindernes arbejde i udviklingslandene.

HVEM

De enkelte regeringer skal aktivt arbejde efter ovenstående anbefaling for at mindske uligheden mellem kvinder og mænd og fremme en bæredygtig udvikling.

GREEN PUBLIC GENDER MAINSTREAMING

02

Systematisk og proaktiv anvendelse af kønsmainstreaming i klima- og bæredygtighedsindsatsen. Gælder både I- og U-lande og retter sig mod politiske beslutningstagere.

HVORDAN

- Vi skal have politisk vilje og implementering.
- Vi skal opnå politisk anerkendelse af, at køns- og ligestillingsperspektivet spiller en rolle i alt, der har med mennesker at gøre.

Der skal være konkret handling gennem at ansætte kønseksperter. De skal sammen med klimaeksperterne operationalisere området og forlange at kommunerne gør det samme.

Der skal også indmeldes kønsmainstreamede CO₂-regnskaber fra stat/regioner/kommuner med konkrete handlingsplaner til opfølgning.

HVORFOR

Vi skal højne viden om køns- og klimaaspektet og samspillet mellem disse to. I denne proces skal begge køns adfærd og interesser inddrages for at finde nye bæredygtige løsninger. Det handler om at skabe et kønsoplyst grundlag gennem ligestillingstjek af kommende tiltag og eksisterende indsatser.

HVEM

Politikerne, regeringsledere, kommuner og regioner

KEY TO SUSTAINABLE INNOVATION

03

Investeringer i ligestilling skal være drivkraft for innovation og bæredygtig udvikling

HVORDAN

Initiativ om Gender Mainstreaming af finansierings-mekanismer og nationale budgetter

Det første skridt er:

- Anbefaling i forberedelsesprocessen op til og under COP 15.
- Virksomhederne tager det op i Global Compact.
- Virksomheder og regeringer giver tilsagn om at udmønte målsætningen.
- Mænd og kvinder fortæller de gode historie og udviser engagement.

HVORFOR

Der er brug for alle menneskelige ressourcer og talenter. Mænd og kvinder tænker forskelligt og bidrager forskelligt til løsninger. For at sikre denne mangfoldighed, skal mænd og kvinder have lige adgang til at påvirke og drage nytter af investeringer i klimatiltag (tilpasning/mitigation). Denne proces skal gøre mænd og kvinder til ligeværdige og fulgyldige medarbejdere og borgere.

HVEM

Nordisk Minister Råd, Regeringer, Politikere, (Klima ministre), NGOere, borgerne, virksomheder herunder bestyrelser, ledere, medarbejdere

Det skal forankres hos:

- UNFCCC (konventionen, udmøntning af finansieringsmekanismer)
- Global Compact - CSR oplæg; afsnit om Bæredygtighed (indeholdende emnerne ligestilling, mangfoldighed, innovation)
- Regeringer og virksomheder

MONEY FOLLOWS THE INDIVIDUAL MAN AND WOMAN

04

Bæredygtig ligestilling skal indgå i finansieringen af den nye klimakonvention og bistandspolitik.

HVORDAN

De nordiske klimaministre skal tage denne anbefaling op til diskussion og bruge den i forhandlingerne op til COP 15. Der skal desuden genereres mere viden på Køn og Klima området. Indikatorer på området gør opfølgning mulig.

HVORFOR

Klimaindsatsen skal effektiviseres og målrettes ved at finansieringen af projekter og andre investeringer støtter en bæredygtig udvikling og fremmer ligestilling. Projektet skal styrkes gennem en balanceret kønsfordeling i beslutningstagningen.

HVEM

Organisationer og modtagere af projektmidler og investeringer.

NORDIC AID WITH A DOUBLE PAY-OFF

05

Der skal skabes en markant nordisk bistandsprofil på ligestilling og klima. De nordiske lande skal beslutte, at en synlig procentdel af Ulandsbistanden skal øremærkes til kønsensitive klimaprojekter.

HVORDAN

Finansiering gennem donorlandenes BNP. Hvor X procentdel bliver øremærket til globale kønssensitive og klimarettede projekter.

HVORFOR

- Vi foretager en investering, der giver dobbelt resultat.
- Vi bidrager til en grøn og samtidig kønsfølsom tankegang for global projektudvikling.

HVEM

Regering/Stat, ministre, NGO'er og den private sektor. Det skal forankres på Klimatopmødet i København 2009.

EQUAL ACCESS FOR WOMEN AND MEN

06

Vi skal skabe ligelig adgang til bæredygtig teknologi for kvinder og mænd.

HVORDAN

Lovgivning er grundlæggende. Kvinder skal have ligelig adgang til ejerskab, lån, uddannelse etc. Men der er i høj grad også kulturelle barrierer, der skal nedbrydes. Derfor anerkender vi, at der må tages et skridt af gangen afhængig af lokale forhold.

HVORFOR

Det er en basis-rettighed at kvinder og mænd har ligelig adgang til teknologier, der kan nedsætte deres drivhusgasudslip. Herved skal kvinden ikke først gå gennem manden for at få en given teknologi. Denne rettighed vil give en samfundsmæssig ligelig udvikling hen mod et CO2 neutralt samfund.

Det kræver, at manden træder et skridt tilbage og tillader kvinden, at hun kan komme frem. Ligeledes skal kvinden tage mere ansvar for sin nye position.

HVEM

Internationale, nationale, regionale, lokale beslutningstagere. NGO'er, udviklingsinstitutioner, lokale. Kan gøres via lokale Agenda 21 afdelinger, kvindegrupper. Evt. skal nye strukturer organiseres.

USER DRIVEN INNOVATION

07

Udvikling af bæredygtig teknologi (forskning og innovation) skal inddrage både kvinders og mænds perspektiver i forhold til behov og anvendelse.

For eksempel: Anden generations biobrændsler baseret på landbrugsafgrøder, der sikrer lokal indkomstkabelse med attraktive jobs for kvinder.

Lokal udvikling af renere teknologier til madlavning, der reducerer afskovning og mindsker lokal luftforurening.

HVORDAN

Et væsentligt skridt i udviklingsprocessen er at inddrage brugerne (både kvinder og mænd) i dialog omkring og test af nye teknologier. Dette kan bl.a. understøttes af lokale demonstrationsprojekter, kapacitetsopbygning og masterprogrammer/phd. Grønne innovationsfonde skal tænke udvikling til gavn for køn og lokalområder ind i bevilningerne. Første skridt kan være at foreslå oprettelsen af en sådan grøn innovationsfond på COP15.

HVORFOR

Teknologiudvikling skal sikre lokal deltagelse, erfaringer og indkomstudvikling fra både kvinder og mænd for at sikre en effektiv og bæredygtig anvendelse af teknologien. Begge parter kan få øget indkomst. Kvinderne vil få mulighed for at anvende teknologien i dagligdagen, hvilket vil give sidegevinster ift. 2015-målene (indkomst, uddannelse, ligestilling, bæredygtighed) og regionale udviklingsmål i f.eks. EU. Den primære bruger af teknologien skal have indflydelse på udviklingen og ansvar for anvendelsen.

HVEM

Forskere, teknologiske virksomheder, brugerne, nationale regeringer (forskning, innovation, finans), det internationale samfund. Forankringen ligger hos alle interessenter gennem specifikke udviklingsprojekter Fonden skal forankres i det internationale samfund, f.eks. i UNFCCC.

WOMEN AS ROLEMODELS AND CHANGE AGENTS

08

Både kvinder og mænd skal bruges i implementeringen af bæredygtig teknologi. Men vi skal erkende deres forskellige tilgange til anvendelse og innovationsprocesser.

HVORDAN

Det er vigtigt at have både kvinder og mænd med i hele processen - fra behov/brug over udvikling til implementering. Traditionelt afrikansk landbrug, eksempelvis, drives ofte af kvinder.

Det er væsentligt at få en kvinde som rollemodel, når ny og bæredygtig teknologi skal implementeres. Det første skridt er at få afsat midler til denne type projekter, som skal medtage kvinders potentiale som forandringsagenter.

HVORFOR

Det giver maksimal udnyttelse af teknologien og forbedret livsvilkår for både kvinder og mænd, når der tages højde for kønsforskelle. Også når det gælder måden at kommunikere individuelt til kvinder og mænd.

HVEM

- De konkrete brugere af den bæredygtige teknologi (kvinder såvel som mænd)
- Organisationer og politikere mht. prioritering
- Virksomheder, der producerer bæredygtig teknologi

Det skal forankres der, hvor der er kvindelige forandringsagenter til stede.

NEW TECHNOLOGIES – FOR BOTH MEN AND WOMEN

09

Teknologi, innovation og design skal omfatte både et klima og et køns- og ligestillingsperspektiv. Vi skal udnytte kvinders og mænds forskellige tilgange, viden og kompetencer i teknologiudvikling og implementering.

HVORDAN

- Offentlige klimaudviklingsaktiviteter bør indeholde et ligestillingsperspektiv.
- Offentlige klimaformidlingstiltag skal have et ligestillingstjek.
- Private virksomheder skal opfordres til at samarbejde med kønsforskere og andre for at øge kvinders interesse i traditionelle energi- og klimaprodukter, der ellers mest interesserer mænd.

HVORFOR

Kvinder bidrager med vigtig viden til innovation og design processer.

Vi har megen klimateknologi som ikke bliver brugt i tilstrækkelig omfang. Eksempelvis lavenergi produkter, alternative energikilder (vindkraft, vandkraft) og boligisolering. En højere grad af brugertilpasning, herunder tilpasning til kønnet, kan fremme den klimavenlige teknologibrug.

HVEM

Det offentlige, private virksomheder og forskere

CARBON COST MATRIX

10

To internalise considerations regarding CO₂-impact and gender equality in the metrics used for organizational decision-making, especially on cost.

Examples: Car acquisitions in municipalities: Apply total cost of ownership criterion instead of simple list price to reflect that electric vehicles (at least for now) are more costly to buy, but much cheaper to drive per km. As a supporting benefit electric vehicles appeal more to women than men and facilitate increased flexibility for women at the labour market.

HVORDAN

The initiative could come from central government or regional organisations. The original model could be developed by the central government. A subsidy program from the government could be created to cover the costs for organizations that adapt the model according to its own needs.

HVORFOR

In Danish municipalities it is important to create systems that allow budgeting according to life cycle considerations, as opposed to one-year cash flow impact. The effect on men/women depends on the actual choice of cars, but in any case it would be considerable, in as much as many cars are driven by home care personnel, who are mostly women.

HVEM

Start with the Ministry of Finance and then work outwards, horizontally and vertically, to all other organizations, to the extent that this otherwise deviates from standard procedure.

PUBLIC FRONTRUNNER

11

I-landenes offentlige sektorer skal gå forrest i CO₂-reduktionen.

HVORDAN

- Anvende finansielle instrumenter (skat og moms) til at belønne og straffe institutioner, firmaer og borgere for at stimulere mere CO₂-venlige handlinger.
- Udstikke ambitioner og CO₂-kvoter for offentlige udgifter for eksempel: grønne biler, grøn mad, grønne investeringer, nybyggerier og kvoteafslad for fly.

Data skal indsamles, så det kan kortlægges hvilke mål, der virker bedst for CO₂-regnskabet og ligestillingsområdet. Herefter skal der udvikles en form for "CO₂-prisgaranti". Den skal sikre at det offentlige til enhver tid vil gå forrest og yde best practise, når det gælder CO₂-reducerende indkøb, investeringer og valg.

HVORFOR

Den offentlige sektor har størrelse og økonomisk styrke til at skabe det nødvendige marked og dermed skabe og påvirke efterspørgslen. Når produkterne og servicen findes, og er til at betale, vil det således være trendsættende. Dette vil samtidigt "afkønne" debatten, så det ikke længere handler om mænd og kvinder, men om hvad der er rigtigt at gøre – uanset køn.

HVEM

Regeringer, politikere på alle niveauer og den offentlige sektor.

WOMEN AND MEN'S CARBON FOOTPRINT – A TOOL FOR DEVELOPMENT

12

Vi skal skabe et specifikt vidensgrundlag om sammenhængen mellem:

- 1 Forbrugsmønstre
- 2 Køn
- 3 Udslip af drivhusgasser
- 4 Vidensniveau
- 5 Beslutningskompetence

HVORDAN

Hurtigt forskningsprojekt, der giver overblik over eksisterende viden og indhenter den manglende.

HVORFOR

Vi ved, at mænd og kvinder forbruger forskelligt. Men der er behov for et bedre og mere præcist beslutningsgrundlag i forhold til alle former for virkemidler, der påvirker husholdningernes udslip af drivhusgasser. Det være sig afgifter, lovgivning, statslige investeringer, planlægning og kampagner.

HVEM

Nordisk Ministerråd i samarbejde med fagligt kompetente institutioner, der beskæftiger sig med køn, klima og husholdningers forbrug og adfærd samt virkemidler.

COMMUNICATION THROUGH THE GOOD EXAMPLE

13

Der skal udarbejdes en kommunikationsstrategi, som på forskellig vis giver eksempler på køn- og klimatilpasning indenfor vand og jordbrug.

HVORDAN

Nordisk Ministerråd skal udvikle klimascenarier med konkrete eksempler på, hvordan ligestilling er en nødvendig forudsætning for tilpasningsarbejdet.

Eksemplerne skal kunne danne grundlag for en kommunikation af løsninger, som kan indarbejdes i nationale tilpasningsstrategier.

HVORFOR

Der er ikke tilstrækkelig viden om relationer omkring kvinders betydning for klimatilpasning. Denne viden kan bidrage til mere effektive tiltag mod tilpasning.

HVEM

Nordisk Ministerråd

INVOLVE BOTH WOMEN AND MEN LOCALLY

14

Vi skal sikre at begge køns lokale viden, erfaringer og behov indtænkes i tilrettelæggelsen af alle interventioner og i alle politiske beslutningsprocesser ift. tilpasning.

HVORDAN

Kravet stilles til nationale regeringer, donorer, NGO'er, virksomheder etc. En forudsætning for kravet er udbredelse (dissemination) af viden om klimaforandringer og konsekvenserne for lokalområdet. Det første skridt er at stille krav om aktiv inddragelse af begge køn i landstrategier vedr. klima tilpasning.

HVORFOR

Begge køn skal involveres aktivt i at tage ansvar for klimatilpasning. Når begge køn træffer beslutninger ud fra deres virkelighed, behov og erfaringer er der større sandsynlighed for, at løsningerne bliver effektive, bæredygtige og tilgodeser større grupper af befolkningen. Alle, som er berørt af klimaforandringer, skal medvirke med deres viden og behov i forhold til løsninger på tilpasningsområdet og kvinder skal medvirke på lige fod med mænd i alle beslutninger.

HVEM

Virksomheder, organisationer, lokalbefolkningen i alle aldersgrupper.

MORE WOMEN IN DECISION MAKING!

15

I 2014 skal bestyrelser og topledelse i offentlige og private virksomheder have en fordeling mellem mænd og kvinder på minimum 60 – 40.
Alle udvalg på lokalt, regionalt og nationalt niveau skal gå foran som det gode eksempel.

HVORDAN

- Anbefalingen skal realiseres gennem EU og national lovgivning.
- Ligestillings-, miljø- og klimaministre går sammen om et fælles initiativ.
- De store statslige energivirksomheder bør være de første!

HVORFOR

Reduktion af klima-gasser er en global udfordring. Den kræver høj grad af opfindsomhed, kompetencer, opbakning i befolkningen og viljestyrke. Derfor skal vi udnytte alle samfundets ressourcer. Kvinder og mænds erfaringer er forskellige og de skal begge med i beslutningsgrundlaget. Kvinder og mænd skal have samme ansvar for udviklingen af fremtidens samfund.

HVEM

- Virksomheder, politikere, NGO'ere og forbrugere er de vigtigste interessenter.
  - Nordisk Ministerråd skal sikre, at anbefalingerne føres videre til politikere i hvert enkelt land og til internationale organisationer.
-

NORDISK SUMMIT DEKLARATION ER SKABT AF

Nordisk Ministerråd

MINISTER FOR

Ligestilling

---

01 Aira Kalela <i>Udenrigsministeriet</i>	13 Göran Wilke <i>Elsparefonden</i>	24 Kurt Mørch Jensen <i>Udenrigsministeriet</i>	35 Nadja Pass <i>Reflexioner</i>
02 Anna Karlsdóttir <i>Íslands Háskóla</i>	14 Halldóra Traustadóttir <i>Executive Manager The Icelandic Women's Rights Association</i>	25 Line Busk <i>IDA</i>	36 Richard Langlais <i>Nordregio</i>
03 Anne-Lise Klausen <i>NCG</i>	15 Hans Henrik Samuelsen <i>De Obligatoriske Lege</i>	26 Lærke Flader <i>Dansk Energi</i>	37 Rob Marsh <i>Ålborg Universitet</i>
04 Annika Lindblom <i>Ministry of Environment</i>	16 Hans-Martin Friis Møller <i>Grøntmij - Carl Bro</i>	27 Majken Lundberg <i>Kvinderådet</i>	38 Siv Hellen <i>Nordisk Investeringsbank</i>
05 Beate Christine Wang <i>Nordisk Råd</i>	17 Helle Poulsen <i>Innovationsstyrelsen</i>	28 Maria Glinvad <i>Kønsnet</i>	39 Søren Søndergaard Kjær <i>Miljøministeriet</i>
06 Bettina Hauge <i>Københavns Universitet</i>	18 Helene Oldrup <i>Københavns Universitet</i>	29 Marie Søfelt <i>Nordea</i>	40 Tina Bostrup <i>Nordisk Råd</i>
07 Carita Peltonen <i>Nordisk Ministerråd</i>	19 Hilda Rømer Christensen <i>Københavns Universitet</i>	30 Marianne Bruun <i>3F</i>	41 Torben W. Holm <i>DONG</i>
08 Christina Hjort <i>Vägverket Borlänge</i>	20 Kirsten Gramm-Hanssen <i>Sbi, Aalborg Universitet</i>	31 Marianne Laxén <i>Integrations- och Jämställdhetsdepartementet</i>	42 Ulf Rikter-Svendsen <i>Reform</i>
09 Dorthea Damkjær <i>Udenrigsministeriet</i>	21 Kirsten Halsnæs <i>Risø</i>	32 Martha Skretteberg <i>FOKUS Forum for Women and Development</i>	43 Ulla Rötger <i>Amagerforbrænding</i>
10 Elisabeth Møller Jensen <i>Kvinno</i>	22 Kjeld A. Larsen <i>Rådet for Bæredygtig Trafik</i>	33 Martin Lidegaard <i>Concito</i>	44 Vibeke Abel <i>Ligestillingsafdelingen</i>
11 Elsebeth Gravgaard <i>Kønsnet</i>	23 Kristin Ástgeirsdóttir <i>Department of Equality and Labour</i>	34 Mats Ekenger <i>Nordisk Ministerråd</i>	45 Ásta Einstabland <i>Universitetet i Agder</i>
